

Pfaff Ferenc legjelentősebb felvételi épületei

Ferenc Pfaff's most important railway station buildings

WEINREICH Zoltán
okleveles építómérnök

Pécsi Tudományegyetem – Műszaki és Informatikai Kar – Építómérnök Tanszék, Pécs

Abstract

Ferenc Pfaff, who was born in Baranya, as the chief architect of MÁV (Hungarian State Railways), designed the most important and most beautiful railway station buildings, with the exception of Budapest's central railway stations. We have information on about 30 such station buildings, most of which are still standing today in a renovated state. A small part of the buildings was damaged in the Second World War, so it was partially or completely demolished. Some of them fell victim to the railway developments of the 1970s. The presentation commemorates the buildings that no longer exist with many rare and beautiful photographs, and presents the ones that still exist.

Kivonat

A baranyai születésű Pfaff Ferenc a MÁV főépítészeként – a budapesti központi pályaudvarok kivételével – a legjelentősebb és legszebb felvételi épületeket tervezte. Mintegy 30 ilyen állomásépületről van információnk, melyek nagy része jelenleg felújított állapotban ma is áll. Néhány a II. világháborúban megsérült, ezért részben vagy egészben elbontották. Némelyikük a 1970-es évek vasútfejlesztéseinek áldozata lett. Az előadás sok ritka és szép fényképpel állít emléket a már nem létező épületeknek, illetve bemutatja a még létezőket.

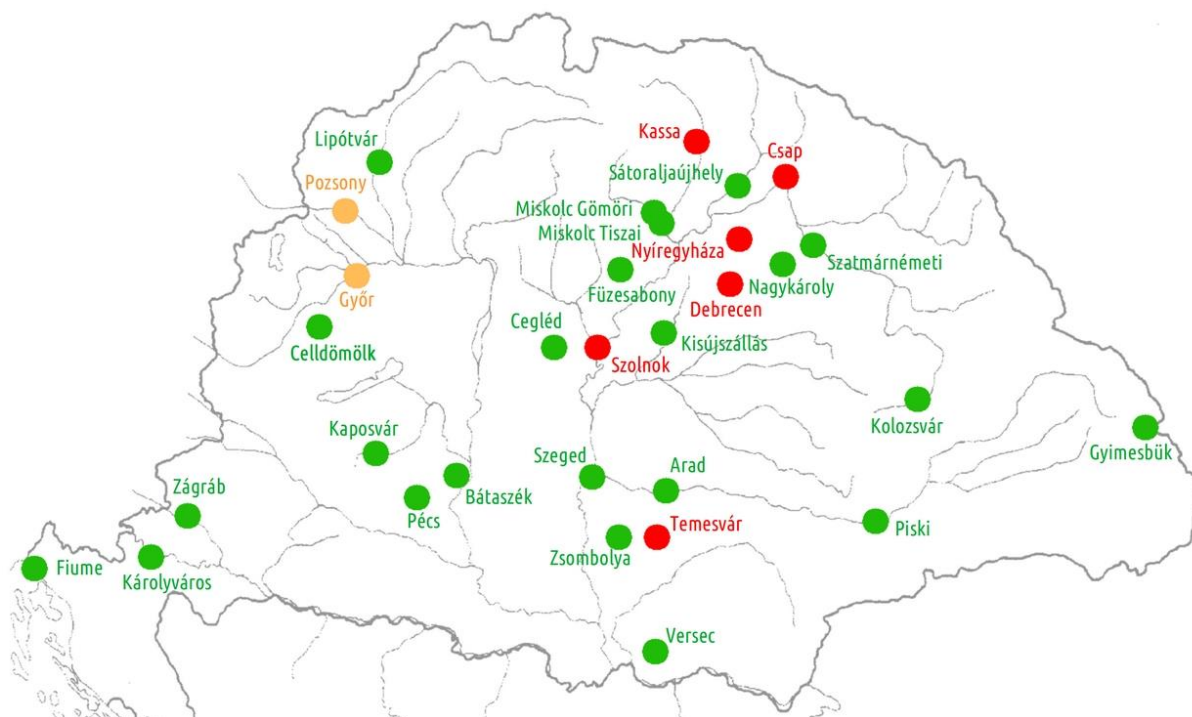
1. PFAFF FERENC, AZ ÉPÍTÉSZ

Pfaff Ferenc 1851-ben született a Baranya vármegyei Mohácson. Építészeti tanulmányait a Műegyetemen (akkoriban József nádor Műegyetem) végezte. Tanárai között többek között Steind Imre, az Országház tervezője is ott volt. 1880-ban szerezte építész oklevelét. 1887-ben, 36 évesen került a Magyar Királyi Államvutak szolgálatába. Pályája kezdetén kisebb épületeket tervezett, majd 1990-ben tervezte az első jelentősebb vasúti épületet, Fiume felvételi épületét. Ettől kezdve több, mint 30 jelentős felvételi épület terve került ki a kezei közül. Arányos, esztétikus, palotaszerű épületei mai is méltán ismertek. Lényegében a nagy budapesti pályaudvarok kivételével a legjelentősebb állomásépületeket ő tervezte. Összesen 38 felvételi épület terve, illetve átalakítása mindössze 20 év munkája. 1913-ban, 61 évesen hunyt el Budapesten, sírja a budapest Farkasréti temetőben található.

2. A LEGJELENTŐSEBB FELVÉTELI ÉPÜLETEK

A MÁV főépítészeként tervezett felvételi épületet nehéz rangsorolni, ezért a jellemzés ABC-rendben történik.

Az 1. ábrán a legjelentősebb felvételi épületek helye van feltüntetve. A piros színnel jelöltek már már nincsenek meg. A sárgával jelöltek csak részben láthatóak. A zöldek pedig, állapotuktól függetlenül ma is állnak.

1. ábra
A felvételi épületek elhelyezkedése

- Arad.** A város főutcájában, a DN7E út mentén, az impozáns épület messziről kiemelkedik a környezetéből. Az épület ma is áll, nemrég újították fel.
- Bátaszék.** Az állomás a kisváros északi szélén fekszik. Vasúti csomópont. Az épület ma is áll, jó állapotban van.
- Cegléd.** Az állomás a város északi részén található. Vasúti csomópont, a záhonyi vasútvonalból itt ágazik ki a vonal Szeged felé. Vörös színével eredeti színeiben pompázik.
- Cellödömök.**
- Csap.** Jelenleg határállomás és vasúti csomópont, Záhony túloldalán. Az állomás a kisváros központjában, a főtéren található. Az eredeti épület már nem áll.
- Debrecen.** Az épület 1894-ben lett átadva, majd 50 év múlva 1944-ben az amerikai bombázás következtében pusztult el.
- Fiume.** Az első felvételi épület volt, melyet Pfaff Ferenc tervezett, 1890-ben. Az épület ma is áll, a tervező nevét emléktábla őrzi.
- Füzesabony.** Vasúti csomópont a miskolci vonalon. Az épület 1893-ben épült, „típusterv” alapján, a tervező nevét emléktábla őrzi.
- Gyimes (Gyimesbük).** Impozáns épület a trianoni határ közelében. Nagyságát tekintve a fiumei és a szegedi épülethez mérhető. Az épület felújítva, a tervező nevét háromnyelvű emléktábla őrzi.
- Győr.** Vasúti csomópont a hegyeshalmi vonalon. A felvételi épület a II. világháborúban légitámadás miatt megsérült, helyreállítása részben megtörtént, de már nem eredeti formájában. Egyes részei, a szélső szárnyakon még emlékeztetnek eredeti formájára.
- Kaposvár.** Vasúti csomópont, a városközpont déli részén. 1899-90-ben épült „típusterv” alapján, a vonal felújításakor, 2015-17-ben felújították.
- Károlyváros.** A füzesabonyihoz hasonló felvételi épület Zágráb és Fiume között található. Ma is áll. élénk vörös színeivel eredetiben felújítva.
- Kassa.** Egy elegáns kastélyszerű épület volt. Az 1970-es években lebontották, helyén egy modern épület áll.
- Kisújszállás.** Csatlakozó állomás a záhonyi vonalon. Az állomás a város északi szélén található. Az épület 1903-ban épült, ma is áll.
- Kolozsvár.** Az állomás a városközponttól északra található. Az 1902-ben épült vörös-fehér téglaburkolatú épület uralja a teret.
- Miskolc Gömöri pu.** Az épület Miskolc északabbra fekvő pályaudvarát ékesíti. 1899-ben épült, 1989-ben műemlékké nyilvánították. Állapota leromlott, de még így is elegáns. Felújítását tervezik.

Miskolc Tiszai pu. Miskolc központi pályaudvara, mely a két Pfaff-féle közül a délebbi. Az épület 1901-ben épült, ma is áll és eredeti vörös színeiben pompázik. A tervező nevét emléktábla őrzi.

Nagykároly. Az állomás a város északi szélén fekszik. A fűzesabonyihoz hasonlító épület ma is áll, bár ennek vörös-fehér színei vannak.

Nyíregyháza. Az épület 1910-ben épült, a II. világháborúban megsemmisült. Helyén modern épület áll.

2. ábra

Néhány jellegzetes felvételi épület

Pécs. Jelentős vasúti csomópont. Az épület 1898-ban épült, sárga Zsolnay pirogránit lapokkal burkolva. Jelenleg műemlék. Az épület 2015-ben kapta vissza eredeti formáját, elbontották a modern Utasellátó-toldatot, egyes külső és belső átalakítások visszakapták eredeti formájukat. A tervező nevét emléktábla őrzi.

Piski. Vasúti csomópont. Az épület mai áll, eredeti vörös-fehér színeiben.

Pozsony. Az eredeti 1848-as épület ma is áll, bár ez nem Pfaff Ferenc műve. A Pfaff-féle épület ma is megvan, csak erősen elrejtették. 960-ban egy átépítési hullám során az eklekticizmus összes jegyét eltüntették róla, majd 1987-ben egy előcsarnokot építettek elé. Tervben van Pfaff eredeti tervei szerinti helyreállítása.

Rakasd. Érdekességképpen egy egyedi, de nem nagy felvételi épület, mely sajnos erősen leromlott állapotban van, felújításra szorul.

- Sátoraljaújrhely.** Egyetlen tömbből álló épület, jellemzően fehér, kisebb vörös nyers téglá részletekkel. Az épület ma is áll, jó állapotban.
- Szatmárnémeti.** Az épület 1899-ben épült, Pfaff „típusstervei” alapján. Az épület ma is áll, a tervező nevét emlékoszlop őrzi. Bár állapota nem kritikus, ráférne a felújítás.
- Szeged.** Az épület a Tisza partján található, 1902-ben épült. 2006-ban az eredeti tervek alapján felújították. A vágányok és az utastér két külön szinten helyezkedik el.
- Szolnok.** Pozsonyhoz hasonlóan az első, Tisza-parti felvételi épület még ma is áll. A második, melyet Pfaff Ferenc tervezett, az 1974. évi átépítéskor lebontásra került. Ennek helyén áll a mai hatalmas modern épület-komplexum.
- Temesvár.** Temesvár-Északi vagy Temesvár-Józsefvárosi pályaudvar. A felvételi épület 1897-ben épült. A II. világháborúban megsérült épületet az eredeti terveknek megfelelően állították helyre, de az 1970-es években egy modern állomásépületet emeltek a helyén.
- Újvároska (Lipótvár).** Vasúti csomópont a Felvidéken. Eredeti vörös színeiben pompázik, jó állapotban van.
- Versec.** Ez az épület is a hármas „típussterv” alapján készült. Az épület 1900-ban már állt, s még ma is áll. Egy kisebb felújítás ráférne.
- Zágráb.** A legszebbnek tartott felvételi épület Zágráb központjában. 1890-92-ben építették, igazi palota. Ma is áll, uralja a városképet. 2006-ban újították fel.
- Zsombolya.** A felvételi épület a „kisebbek” közé tartozik, de még így is elegáns. Ma is áll, a Szeged-Temesvár vonalon található.

3. ÉRDEKESSEGEK

Érdekeség, hogy Kaposvár, Szatmárnémeti és Versec felvételi épületei ugyanazon terv alapján épültek. Pécs és Temesvár formája is hasonló ihletésűnek tűnik.

A Pfaff Ferenc által tervezett épületekre jellemző a nyers téglafelület. Ezek egy részét mázas téglaburkolattal valósította meg. Az épületekre jellemző a sárga, a vörös, valamint vörös-fehér szín.

Pfaff Ferenc mellett más tervező is részt vett a tervezésben, például Speidl Bódog műegyetemi tanár, út-vasútépítő mérnök. Speidl tervezte a temesvár-józsefvárosi, rákosi, aradi, debreceni, dombóvári, kaposvári, hatvani, zólyomi és piski állomások fejlesztését, építését, bővítését.